

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

פרשת תרומה תשע"ח הרב מרדכי אלון שליט"א נערך משמיעה ע"י תלמידים

סמיכות 'תרומה' ל'משפטים' - לסעודה ראשונה

מנגנון לאיסוף תרומות

התשובה, כמדומני, מופיעה בגוף השאלה. תוכנה של פרשת משפטים הוא כל מה שנאמר למשה בסיני, כל המשפטים והתורות. לעומת זאת פרשת 'תרומה' לא מתארת בתחילתה את הציווי לעשות מקדש אלא פעולות טכניות של לקיחה שלא מפורט כלל מהי מגמתן -

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לִבּוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי.⁴

'תביאו תרומות', אומר משה אל העם - אבל בשביל מה? - זה לא נאמר, מה שמפרטים הוא התכולה -

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתֶם זֶהב וְכֶסֶף וְנַחֲשֵׁת וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים. וְעֹרֹת אֵילִם מְאֹדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעֻצֵי שֵׁטִים. שֶׁמֶן לְמֶאֱרָ בְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים. אֲבָנֵי שֹׁהַם וְאֲבָנֵי מִלֵּאִים לְאַפָּד וְלַחֲשׂוֹן.⁵

ורק בסוף התכולה, לאחר כל הפירוט הארוך הזה, כאילו נזכרת התורה לומר לנו 'כן, יש לזה גם תכלית, יש מגמה', והיא -

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשֹׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם. כְּלָל אֲשֶׁר אֲנִי מֵרָאֵה אוֹתְךָ אֶת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֹת כָּל כְּלֵיוֹ וְכֵן תַּעֲשׂוּ.⁶

כלי לעבודת ה'

יש כאן מהפכת עולם בכתוב פה - יודעים מדוע מעמד הר סיני נחלק לשני חלקים ומתואר בשתי פרשיות? כי בפרשת יתרו עסקנו בחלק של ה-'מלמעלה למטה' - איך יורד ה' בששה בסיון מן השמים בקולות וברקים, איך אנחנו מתכוננים לכך בכיבוס השמלות, הגבלת העם שלשה ימים, פרישה וכו'. כל זה היה בפרשת יתרו. אבל יש עוד חלק במעמד הר סיני שאנחנו לא מספיק מדגישים והוא שבחמישה בסיון אנחנו נבנה מזבח תחת ההר - משכן זמני עם מזבח בן שתיים-עשרה אבנים כנגד שנים עשר שבטי ישראל - ולפני שה' ירד על ההר

בלבול כרונולוגי

פרשת 'תרומה' פותחת בעצם את חמש הפרשיות האחרונות של ספר שמות העוסקות בצדדי בניית המשכן. תחושה אחת העולה בקריאות האחרונות היא שמפרשת יתרו ואילך כמעט ולא ניתן להסתדר במרחב הכרונולוגי של הספר, אלא אם כן מצטיידיים בפירושו של רש"י, ה- WAZE שלנו.

כך לדוגמה - הגעתו של יתרו מתוארת לפני פרשת מתן תורה אך רש"י מדייק לנו כי כל הפרשה התרחשה אחרי מעמד הר סיני.¹ גם עליית משה אל הר סיני אל האלוקים בקולות ולפידים לקבל את התורה ב-ו' בסיון כתובה בפרשת יתרו, ואילו מאורעות הימים שקדמו לכך - ד' ו-ה' בסיון, ערב מתן תורה - מפורטים כהשלמות - לפי רש"י - בסוף פרשת משפטים.²

והנה מיד לאחר מכן, בפתיחת פרשתנו מצווה הקב"ה את משה לדבר אל בני ישראל כדי שירימו תרומה לבניית המשכן, אך רש"י מפרש כי -

אֵין מוקדם ומאוחר בתורה, מעשה העגל קודם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה, שהרי ב"ז בתמוז נשתברו הלוחות, וביום הכפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן.³

פרשת משפטים הסתיימה בעלייתו של משה להר ושהייתו בו ארבעים יום וארבעים לילה וברידתו מצא את העם חוטאים בעגל - 'אבל על כך', כאילו אומרת התורה, 'נספר מאוחר יותר, בעוד שלשה שבועות בפרשת 'כי תשא'. בינתיים נספר על המשכן - כי אין מוקדם ומאוחר'. מה קורה כאן!?

נתרכז בפרשתנו - מדוע באמת מוצמדת הפרשה שלנו לפרשת משפטים ולא נדחית אל אחרי חטא העגל?

⁴ שמות כ"ה ב'.

⁵ שם, ג"ז.

⁶ שם, ח"ט.

¹ ע' רש"י שמות, י"ח, י"ג.

² ע' רש"י, שם, כ"ד, א'.

³ רש"י, שמות, ל"א, י"ח.

להרים את עצמנו!

עכשיו ממשיכה התורה ב-'אין מוקדם ומאוחר' בדבר פלא ואומרת - לו היינו רוצים להקים מקדש שה' ישכון בתוכו, אכן היינו מתחילים בתכלית - 'ועשו לי מקדש' - ושכנתי בתוכו, ורק לאחר מכן מפרטים את הזהב, הכסף וכו'. אבל אנחנו הולכים להקים את המקדש כדי שהקב"ה ישכון בתוכנו - 'ושכנתי בתוכם!' לכן אנו מביאים את כל הפירוט הזה, מרוממים את הכל ולא סתם מניחים תרומה בקופה - מרימים את עצמנו - כדי שכאשר ירד ה' ויתועד עלינו מבין שני הכרובים מעל הארון, כמו בהר סיני, יודע שאנחנו עשינו את עצמנו מוכשרים לכך והוא עכשיו יכול לשכון בתוכנו, לא בתוכו.

'אין מוקדם ומאוחר' אלא כדי לחנך אותנו כיצד את מעמד הר סיני על שני חלקיו אנו לוקחים אתנו אל מדבריות החיים, עד שיום יבוא - במהרה בימינו - ונעשה מקדש, הקב"ה יוריד אליו את כוחותיו מלמעלה - ואנחנו כבר נהיה מוכנים מלמטה מכל הבחינות אליו.

מלמעלה, ההר יחרד והטבע כולו יראה כיצד 'אתה נגלית בעין כבודך'⁷ ובאופן טבעי יזדעזע ויעמוד מרחוק - אנחנו נכשיר את עצמנו להיות כלים לקלוט את זה. כיצד? בבניית מזבח! לוקחים אבנים גשמיות-דוממות, עצים - מן צומח, מביאים אש וקרבנות - מן החי, ואז את כל הנברא בעצם, כל החלקים שבתוכנו - חי, צומח ודומם - אנחנו מרוממים למעלה למעלה כדי שכאשר הקב"ה ירד על הר סיני נוכל להיות ולשמש כלים להכיל את זה.

כל זה מופיע רק אחרי פרשת 'משפטים', כי אם זה היה מופיע לפני כן אולי היינו מהנהנים בראשנו אבל להבין את זה באמת - זה אפשרי רק אחרי שאנחנו מבינים שיש גנבים, רוצחים, אלמנות, יתומים, לווים, כאלו שצריכים לתקן את ההתנהגות שלהם. רק עכשיו אפשר להפוך את כל הבהמי שבי, את כל הטבע - ולרומם אותו.

⁷ פיוט מתוך תפילת ימים נוראים.

פותחים שולחן - לסעודה שניה

ביציאתם השניה שרף רבי אלעזר כל מקום שנתן בו עיניו ואביו היה מרפאו, עד שאמר רבי שמעון לבנו -

די לעולם אני ואתה.¹¹

ראיתי בני עלייה והן מועטין. אם אלף הן אני ובני מהן, אם מאה הם אני ובני מהן, אם שנים הן אני ובני הן.¹²

כשיצאו מן המערה - היתה זו הפעם הראשונה מזה שלש עשרה שנה בה זכה רבי שמעון לאכול 'שלשה על שולחן אחד'. כל זמן שהיו במערה בפנים זה כנראה הרבה מעבר ל-'לפני ה', זה היה כמו בקודש הקודשים - אבל זה היה רק שניים. לעומת זאת, מבין רבי שמעון, שלשה יהודים, פשוטים שבפשוטים, שאוכלים על שולחן אחד ואומרים עליו דברי תורה - מגיעים לאותה מדרגה.

לרוחם באכילה את המציאות

השולחן מבטא את המצע לשפע, את המצע שעליו אנו מניחים את החומר. השולחן הזה יכול לשלוח אותנו לא עלינו הכי למטה אך הוא יכול להגביה אותנו גם הכי למעלה - אותנו ואת כל המציאות כולה. כמו המזבח העשוי מאבנים, מעליו מוסקים עצים ומעליהם מוקרבים קרבנות מן החי - כך בשולחן. הכל מתרומם - הדומם, הצומח והחי. בפעולת האכילה שעל השולחן - המדבר אוכל את החי והחי אוכל את הצומח וכך הם מרוממים את הכל. נכון - זה תהליך שמתרחש גם בטבע עצמו - אבל לא על גבי שולחן. רק אנחנו 'פותחים שולחן' ובכך מרוממים את כל המציאות להיות 'שולחנו של מקום'. השולחן אשר לפני ה'.

רבי שמעון לא בא לדבר על דברי תורה שאומרים שלשה אנשים אלא על שלשה אנשים שאוכלים על שולחן אחד ובדברי התורה שלהם מרוממים אתה מציאות. הוא בעצם אומר לנו - 'איי, תראו מה לא היה לי במערה. לא היה לי זימון של שלשה יהודים. את ה'חבורה' לקחו לי. אמנם לא הייתי בודד - הייתי עם בני והיינו בני עליה - אבל לא היינו שלשה, חבורה'.

בני עליה הם אלו שגרים בקומה העליונה - 'אבל', ממשיך רבי שמעון, 'כאשר ראינו את הזקן שהולך עם ההדסים בערב שבת, ואת האנשים חורשים וזורעים - רק אז הבנו ששולחנו של מקום זה רק כאשר שלשה אוכלים על שולחן אחד'.

מזבח או שולחן?

לאחר תיאור הארון, הכפורת והכרובים ממשיכה התורה בתיאור השולחן, אשר עליו יונח לחם הפנים ואותו יערוך הכהן משבת לשבת.

נחזור מיד לשולחן אבל נפתח בשולחן אחר של המקדש - שולחן שכולנו מכירים וזוכרים מהמשנה הבאה -

רבי שמעון אומר, 'שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ עַל שְׁלֹחַן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תוֹרָה, כְּאֵלּוּ אֶכְלוּ מִזְבְּחֵי מִתִּים, שְׂנַאֲמַר (ישעיה, כח) כִּי כָל שְׁלֹחֲנוֹת מְלֹאוֹ קִיא צָאָה בְּלִי מְקוֹם. אָבֵל שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ עַל שְׁלֹחַן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תוֹרָה, כְּאֵלּוּ אֶכְלוּ מִשְׁלֹחְנֵנוּ שֶׁל מְקוֹם בְּרוּךְ הוּא, שְׂנַאֲמַר (יחזקאל מא, כ"ב) וַיִּדְבֹר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֹחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'.'⁸

השולחן אשר לפני ה'. יחזקאל רואה בחזונו את בית המקדש השלישי, את המזבח, והפסוק מתאר את המזבח על מידותיו -

הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבוּהָ וְאַרְבָּע שְׁתַּיִם אַמּוֹת וּמִקְצֵעוֹתָיו לֹדוֹ וְאַרְבָּע וְקִירָתָיו עֵץ וַיִּדְבֹר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֹחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'.'⁹

ואנחנו תמהים - הרי יחזקאל אינו רואה את שולחן לחם הפנים בבואתו אלא את המזבח, אז למה הוא נקרא כאן 'זה השולחן אשר לפני ה'?' בפשטות שולחן לחם הפנים הוא זה שנמצא צמוד לקודש הקודשים. האם יש שני שולחנות? האם המזבח גם הוא שולחן?

שלשה יהודים פשוטים

נדמה שיש כאן דבר מדהים. רבי שמעון בר יוחאי הוא זה שאומר את המשנה בה פתחנו. היכן הוא רואה שלשה אנשים בפסוק שהוא מצטט בה? למה הוא לא אומר שמדובר בשני אנשים (שהרי הפסוק הראשון הוא בלשון רבים וכידוע - 'מיעוט רבים שניים'¹⁰) או אף באיש אחד?

רבי שמעון יודע היטב מה זה לאכול שניים על שולחן אחד ולומר עליו דברי תורה. שנים רבות שהוא ובנו, רבי אלעזר, אוכלים יחד על שולחן אחד במערה. שם נברא להם חרוב ומעיין ומשם הם ניזונו ולימוד התורה שלהם במערה היה כל כך גבוה, עד כדי כך שכאשר הם יצאו - שרפו כל מקום שהיו נותנים בו עיניהם. דברי התורה שלמדו שם היו כל כך גבוהים.

⁸ אבות ג', ג'.

⁹ יחזקאל מ"א, כ"ב.

¹⁰ ירושלמי, יומא, ב', ד'.

¹¹ שבת ל"ג.

¹² סוכה מ"ה.

מתים לדבר קדוש'. הפסוק הנורא שמביא רבי שמעון - על השולחנות שמלאו קיא צואה - מתאר את המצב אליו אנחנו יכולים ח"ו להתדרדר, לאיזה שפל יכול השולחן לקחת ולהשפיל אותנו - יותר נמוך מהחי, הצומח והדומם, אך מאידך הוא מתאר גם לאן אפשר להתרומם - כאשר אנחנו כל החברה פותחים שולחן ואומרים עליו דברי תורה. השולחן אשר לפני ה'.

השולחן אשר לפני ה'

יחזקאל הנביא רואה את המזבח, לא את שולחן לחם הפנים. הוא רואה את המזבח אחרי שהוא רואה בחזונו את הגלות ויודע שלאורך הגלות, כשהבית יהיה חרב, לא יהיה שולחן לחם הפנים, אבל אז בא אליו דבר ה' ואומר לו - 'השולחן המופלא הזה, שנערך בשבת וכולם רואים את גילוי השכינה, עם שש המערכות, עם שנים עשר ככרות הלחם הגדולות והקדושות - את זה לא תראו בנגלה בגלות, אבל יהיה לכם שולחן לפני ה' שאותו אתם תבנו, ועל ידו תוכלו להפוך את העולם מזבחי

כרובים, עיזים ומה שביניהם - לסעודה שלישית

דמות פרצוף תינוק להם.¹⁶

ובכלל, הכרובים שעל הארון הם אלו שאנו זוכרים ממעשה טיטוס הרשע כשנכנס למקדש, אלו שפניהם איש אל אחיו והם מעידים על יחסינו עם השכינה. לעומת זאת, הכרובים שהיו מצוירים על היריעות, אומר רש"י, צורתן היתה -

...פרצוף אחד מכאן ופרצוף אחד מכאן, ארי מצד זה ונשר מצד זה.¹⁷

אז מה פירוש המילה כרובים? תינוק או דמות אחרת?

שורש כל גשמי - ברוחני

כמו בכל דבר, כדי לברר את שורשו אנו מחפשים את הופעתו הראשונה במקרא. לגבי הכרובים, הפעם הראשונה שהם מוזכרים היא בכלל בספר בראשית בגן עדן -

...וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגַן עֵדֵן אֶת הַכְּרֻבִים וְאֵת לְהֵט הַחַרְבַּי הַמְּחַהֲפֹכֵת לְשֹׁמֵר אֶת דְּרֶגֶת עֵץ הַחַיִּים.¹⁸

זה לא נשמע כל כך חמוד כמו תינוק ורש"י אכן מפרש שם -

את הכרובים. מלאכי חבלה.

אכן פירוש זה מבאר לנו כי 'כרובים' משמעו - מלאכים. ובכל מקום שהמושג הזה מופיע הוא תורם לנו דבר נוסף להבנה - את הכרובים אנו פוגשים בדמות נשר כאשר הם ארוגים על יריעות המשכן, בדמות תינוקות - כשהם על הכפורת שמעל הארון ובדמות מלאכים - בבניסה לגן עדן. אך יש עקרון אחד לכולם - הם בעלי כנפים והם בתנועה למעלה. הרמב"ם מלמדנו כי המלאכים הם 'שכלים נבדלים מן החומר'.¹⁹ המשיכה שלנו היא תמיד למטה ואילו המלאכים נמצאים תמיד בתנועת כנפיים למעלה. הם ההמשכות של הכח האלוקי על העולם. אין להם בחירה, הם אינם אדם, אך האמונה בהם היא עיקר מעיקרי התורה.²⁰ כי הם הדרך של הקב"ה להשפיע את השפעותיו וכוחותיו בעולם.

בלשון אחרת, לכל דבר גשמי שיש פה בעולם - יש שורש רוחני למעלה, וכל מה שמופיע פה בעולם כח ששואף למטה - הרי שמקורו נובע מלמעלה.

מקור כל החיות בעולם הוא פני האריה שרואה יחזקאל בחזונו על כיסא הכבוד, כל העופות - מקורן בנשר וכן הלאה. כל אלו הם השורש הרוחני שלכאורה אינו נראה כמו שהוא מצוי פה בעולם - אלא הוא עליון, הוא ממריא, הוא עולה למעלה.

קורס תפירה במדבר

כאשר אנו אומרים 'כרובים' בהקשר של המשכן, הראש שלנו ישר מקשר את זה עם ה-'כרובים פרסי כנפיים למעלה'.¹³ שנמצאים על הכפורת מעל ארון העדות ומתוארים בהרחבה בתחילת הפרשה.

אבל מסתבר שיש עוד כרובים, והם הרבה יותר דומיננטיים מאלו הנמצאים בקודש הקודשים על ארון העדות ושאלו לא יכולים לראותם.

לעיתים נדמה שכאשר אנו לומדים על בניית המשכן, יש שם פריטים 'מעניינים', כמו למשל הארון, המנורה, השולחן, אך לעומת זאת יש חלקים שנשמעים לנו כ-'משעממים', למשל היריעות העשויות צמר עיזים ולולאות, שכל העיסוק בהם נשמע לנו כמתאים יותר לקורס תפירה... אבל היריעות שמקיפות את כל המשכן, הן אולי עיקרו של המשכן.

מהו כרוב?

על הפסוק -

וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת...¹⁴

אומר רבי עובדיה ספורנו -

ואת המשכן תעשה. קרא היריעות בשם משכן כי בתוכם היו כסא שלחן ומנורה למשכן שכינה, והיו עשויות כרובים כענין שרפים עומדים ממעל לו וכענין וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו הנראים לנביאים במראות הנבואה.¹⁵

לא כתוב 'ועשית עשר יריעות למשכן' כמו בכלים האחרים אלא 'ואת המשכן תעשה יריעות', ומזה לומד הספורנו כי היריעות הן המשכן ובתוכן ישבנו יתר הכלים. היריעות הללו עשויות עיזים, והם הדבר הראשון שכל אחד ואחת מאתנו היה פוגש כאשר היה בא מן החוץ, מן המדבר, אל המשכן, עוד לפני שאף היה רואה את היתדות. ההיקף כולו הוא יריעות - זה הדבר הדומיננטי. הקרשים מכוסים על ידי היריעות - כך מבחוץ וכך אף היה מבפנים.

עשר יריעות עיזים, חמש כנגד חמש, ועליהן מצוירים 'כרובים מעשה חושב תעשה אותם', כלומר הציור, הדמויות, לא היו רקומות מעשה מחט, אלא בעבודת אריגה, משני הצדדים, משני הכתלים - פרצוף מזה ופרצוף מזה.

בדרך כלל אנו זוכרים את הכרובים שהיו על הארון כבעלי -

¹⁷ רש"י, שם, כו, ב'.

¹⁸ בראשית ג', כ"ד.

¹⁹ מורה נבוכים א, מ"ט

²⁰ רמב"ם - מקור?

¹³ שמות כ"ה, כ'.

¹⁴ שם כ"ו, א'.

¹⁵ ספורנו, שם.

¹⁶ רש"י, שמות, כ"ה, י"ח.

כאילו הן 'מינימום' נמר, בשעה שהיא בסך הכל עיזה... - ואתה הרי מכיר את מקומך.

חיים תלת מימדיים

ואולי בדיוק כך הם הדברים כאשר אדם מסתובב במדבר ומה שהוא רואה הם יריעות עיזים - המקבילה הנמוכה, ה-'מלמטה' של לוחות הברית הקדושות, שעליהן ארוגות לא דמויות תיבוקות אלא פני אריה ופני נשר, ואת הכל אפשר להמריא למעלה?

'מעשה חושב' זה לא מעשה מחט מצד אחד, זה לא סרט דו מימדי - זה תלת מימד - אתה מוקף בזה, אתה חי בזה, ולעיתים נדמה לך שאתה לא יכול לחדור דרכן פנימה - אבל זה סיפורן של היריעות.

'קרא את יריעות בשם משכן', כי זה מה שמבקש למשוך - 'מְשַׁכְּנִי'²¹ - מושך אותך לתוך ה-'ושכנתי בתוכם'. לא להיכנס אל קודש הקדשים אלא שפני הנשר ופני אריה שבך עם העיזים, עם הכנפיים למעלה, מקיפים ומלבישים באמת את כל החיים, בתלת מימד - עם זה יהיה לנו כח להיכנס פנימה ולחיות בקדושה.

חתירה אל הקודש

כשאנחנו מסתובבים במדבר ופוגשים את המשכן, את המבנה הענק הזה - יהודים שהולכים במדבר ארבעים שנה, ובמרכזם המשכן - ומה שהם רואים הוא 'כרובים מעשה חושב' עם פני נשר ופני אריה - המסמלים את כל הכוח החייתי שבי, הנשרי שבי - שהרי הנשר הוא מלך העופות, והאריה - מלך החיות, ולפעמים נדמה שבגלל כל הכוחות הללו אין לי בכלל זכות להיכנס אל הקודש. לאן לוקח אותי האריה העצום והחזק הזה שבתוכי עם רעמת השיער שלו? הנשר שבי? הגאווה שבי? הנשר שמזכיר לנו את רומי, האריה עם האגו - האם יש לי בכלל אפשרות להיכנס לכאן אל הקודש ולהקריב קרבנות?

הולך יהודי במדבר ורואה עשר יריעות, חמש מול חמש - שנדמות לו ממש כמו שתי לוחות הברית עם חמש הדיברות מול חמש הדיברות המצויות בתוך הקודש פנימה, בתוך הארון שמעליו הכרובים - האין זהו הדבר שאתה חותר להגיע אליו, אל פני דמות התינוק שבקודש?

אבל אתה פותח את הכל כשאתה בא מן החוץ ורואה את יריעות העיזים. העיזים הם בהמות נחמדות אבל עזות, חצופות, ומי שמכיר עיזים מכיר בעזותן - יש להם חוצפה ואומץ

²¹ שיר השירים, א', ד'.

'אתה הראית לדעת' - לסעודת מלווה מלכה

להמשיך את מעמד ההר אל תוך החיים

אולי נמצא כאן סוד מדהים שייתן לנו תמונה כוללת על המשכן. במעמד הר סיני הקב"ה התגלה בעולם, היה זה גילוי השכינה הגדול ביותר בעולם -

בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עָלֵיהֶם נִגְלִיתָ...²⁶

ההר חרד, העולם חרד ו'ובראות בראשית חרדו ממך'²⁷. מתן תורה הזו היה עוצמתי כל כך עד שהוא היה זמני מאד. ההר בער אמנם באש אך מיד לאחר מכן הוא חזר להיות הר ככל ההרים, ואז שוב מולו חזרו לרעות הצאן והבקר. גם אנחנו לא ממש עמדנו בגילוי השכינה הזו והגענו אחרי ארבעים יום לחטא העגל...

מגמת המשכן היא להמשיך את מה ש'הראית בהר' - אל תוך החיים, אך לא על ידי שהקב"ה ישכון בהר אלא על ידי ועשו לי מקדש ושכנתי - **בתוכם**; כיצד ימשיך מעמד הר סיני על ידי שאני, הקב"ה, ישכון בתוכם - בתוך בני ישראל. סיפור המשכן הוא סיפורו של הר סיני - איך אפשר להמשיך אותו עם מסמרים, קרשים, אדנים ובריחים, ואיך יכול אדם להגיע לעשות אפילו מנורה!

תפקידה של המנורה הוא איננו להאיר -

וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורה! אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל.²⁸

המנורה מעידה על השכינה השורה בישראל וכך היא מאירה את המשכן, הקרשים, את הבריחים - דהיינו היא מאירה את החיים, את הקישקע, את ה-'ושכנתי בתוכם'.

ראיה שמשנה את כל החיים

הביטוי שהזכרנו קודם 'מראה אותך' או 'הראית בהר' - הוא ביטוי מדהים. בעברית אנחנו מכירים 'רואה' - בעצמי ו-'מראה' - לאחרים. מה זה 'הראית'?

יש רק עוד פעם אחת בכל המקרא כולו שהביטוי הזה חוזר, בפסוק ששגור על פה כולנו -

אִתָּה הָרָאָת לְדַעַת כִּי הוּא הָאֱלֹהִים אֲיֵן עוֹד מְלַבְּדוּ.²⁹

המלאכה הכי מורכבת

מלאכת המשכן, המסגרת לו, עומדת להסתיים בקריאת 'רביעי' של הפרשה. ב'חמישי' יוכנסו הכלים לתוכו ולאחר מכן נצא לתאר את חצר המשכן ואת המזבח שממוקם בה.

מלאכת המשכן מסתיימת עם סיפור הקרשים - וזה סיפור שבאמת נשמע פחות מרתק ממעשה המנורה, ארון העדות וכו' אבל אלו הם הקרשים העשויים מעצי השיטים שנטע יעקב אבינו בעת ירידתו למצרים, ומלאכת עשייתם לקרשי המשכן היא מורכבת - יש לעשות להם אדנים וצריך שתהיה התאמה ביניהם, צריך להכין בריחים אשר יוברחו בתוך הקרשים ויחברו אותם אלו לאלו וכו'. הקריאה מסיימת במילים הבאות -

וְהִקְמַתְּ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפֹּטוֹ אֲשֶׁר הָרָאִית בְּהָר.²²

אין זו הפעם הראשונה שביטוי מעין זה מופיע. הקב"ה כבר אמר פעם אחת למשה לגבי אחד הכלים שאת פרטיו הוא ראה בהר. מדוע זה כל כך חשוב? הפעם הקודמת, ואגב היחידה, שהאמירה הזו נאמרה לגבי אחד הפריטים במשכן הייתה במלאכת המנורה, שהיא לכאורה הכי הפוכה מהקרשים, שכן מלאכת הקרשים - קרשים, בריחים ואדנים - מתארת את המורכבות בשיאה, ואילו במלאכת המנורה יש אמנם המון פרטים - פרחיה, כפתוריה, שקדיה וכו' - אבל הכל צריך להיות מקשה אחת, בלתי מורכב ואף בלתי ניתן לעשייה אנושית -

תיעשה המנורה. מאליה (תנחומא בהעלותך ג.) לפי שהיה משה מתקשה בה (מנחות כט.) אמר לו הקב"ה, השלך את הכיכר לאור והיא נעשית מאליה.²³

גם סיום מעשה המנורה היה כאמור במילים -

וְרָאָה וַעֲשֶׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אִתָּה מְרֹאֶה בְּהָר.²⁴

וצריך להבין - ואם זה לא היה בהר סיני? מה זה חשוב כל כך? הרי כל ההלכות ותרי"ג המצוות כולן נאמרו בהר סיני אבל באף הלכה אחרת לא מפורש 'ככל אשר הראית בהר'!

רק ניזכר שהביטוי הזה כבר הופיע בכותרת מלאכת המשכן - **וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וּשְׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם. כְּכֹל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְרֹאֶה אֹתְךָ...²⁵**

אך שם זה היה בכותרת וללא התייחסות ישירה לפריט ספציפי במשכן, ולאחר מכן - הביטוי מופיע כפי שראינו בכלי הכי מורכב ובכלי הכי פשוט.

²⁶ מתוך תפילת מוסף לראש השנה.

²⁷ שם.

²⁸ שבת כ"ב.

²⁹ דברים ד', ל"ה.

²² שמות כ"ו, ל'.

²³ רש"י, שם, כ"ה, ל"א.

²⁴ שם, מ'.

²⁵ שם, ח' ט'.

הפרוכת המבדילה אשר צבעה כצבע השמים - 'מן השמים דיברתי עמכם'.

ושכנתי בתוכם

שם בפנים יוועד הקב"ה עם משה בדיוק כמו בהר.

המשכן הזה שניכנס אליו - חמש יריעות חוברות מפה ומפה - הוא בעצם מעמד הר סיני. חמישה עצי שיטים בכניסה אליו - כמו חמישה חומשי תורה - להמשיך את מה שראינו בהר אבל באופן של 'ושכנתי בתוכם'.

מאחרון הקרשים ועד למנורת הזהב העשויה מקשה - 'ושכנתי בתוכם'.

זה מה שקרה לנו בהר סיני - ומסבירים שם המפרשים העמוקים³⁰ שאין הכוונה לכך שראית דברים חולפים ואף לא הראית, אלא הראית - ראית ראייה פנימית שהופכת ל'הראית', מה שמוליך את ההמשך, לכך כל חיך השתנו. אכן חטאנו בשלב מסוים, ברחנו מההר ולא יכולנו לעמוד בקולות ובגילויים הגדולים - אך אז ניתן לנו המשכן והוא בא ללמדנו שמה ש'הראית בהר' הולך להימשך כל החיים דרך המשכן.

מה בעצם הראינו בהר? ראינו אש מן השמים, הר בוער באש, ראינו כי 'מין השמים דיברתי עמך'. גם במשכן אנו נראה ארון עדות ובתוכו שני לוחות, אש בוערת עליו בדמות כרובי זהב הפורשים כנפיהם למעלה - אבל אנחנו לא רואים את זה. כל זה בתוך קדש הקודשים הנסתר - אנחנו רואים מקסימום את

זמני כניסת ויציאת השבת:

ירושלים - 16:51 | 18:04

תל אביב - 17:06 | 18:06

חיפה - 16:56 | 18:04

טבריה ומגדל - 17:03 | 18:03

באר שבע - 17:09 | 18:06

- הרשמה לקבלת "טועמיה" במייל מדי שבוע - בכתובת: <http://eepurl.com/bCOOHn>
- מידע ושיעורים נוספים של הרב באתר: <https://haravelon.co.il>
- לקבלת שיעור יומי קצר על הפרשה בוואטסאפ, שלחו שם ושם משפחה לנייד -052-6071400

'ארגון התחברות' - גם בפייסבוק!

³⁰ ליקוטי תורה לאדמו"ר הזקן, ראה, ד"ה 'אחרי ה' א-להיכם תלכו'